

TERRA

&

**Hanzehogeschool
Groningen**
University of Applied Sciences

Lectoraat
Duurzaam
Coöperatief
Ondernemen

KEEP IMPROVING YOUR SKILLS

De gebiedscoöperatie als vraagsturing voor LLO

November 2018

Drie LLO-experimenten in Noord-
Nederland

Drie LLO-experimenten in Noord-Nederland

In het projectplan dat Groenpact opstelde voor de pilot 'Gebiedscoöperaties als vraagsturing voor Leven Lang Ontwikkelen' staan drie gecombineerde doelen centraal. De aanpak zou moeten dienen om

- te kunnen anticiperen op de arbeidsmarkt van morgen
- invulling te geven aan de vraag vanuit de regio via vraaggestuurde leerroutes voor LLO
- antwoorden te vinden op maatschappelijke opgaven

Tegen deze achtergrond hebben we drie experimenten bekeken die in de afgelopen twee jaar zijn uitgevoerd. In de [bijlage](#) vindt u meer informatie over deze twee voorbeelden. Daarnaast bespreken we hier nog een derde experiment dat in de zomer is gestart en zich dus net in de beginfase bevindt. Dit experiment willen we in de komende tijd blijven volgen.

We willen hier vooraf graag duidelijk stellen dat Terra in al deze (en vele andere) initiatieven ondernemende en vernieuwende stappen gezet heeft. Het spreekt voor zich dat Terra daarbij sommige dingen goed doet en andere niet. We beschrijven ze hier om ervan te leren. Het project heeft geleid tot een reeks van leerpunten en succesfactoren. Die beschrijven we in het [volgende hoofdstuk](#). Uiteindelijk resulteerde dit alles in de ontwikkeling van een model voor een [lerende community](#) met een nieuwe aanpak voor regionale innovatie en LLO.

Cowcept

Het Cowcept-experiment werd opgestart in de tweede helft van 2015, met een samenwerking die ondertekend werd in december 2015 en een proefdoorloop in de eerste helft van het studiejaar 2016/2017.

Waar ging het om?

De vakken van dierenarts en paraveterinair veranderen. Het moet duurzamer, met minder gebruik van antibiotica en een focus op preventief i.p.v. curatief. Daarvoor is meer informatie nodig vanuit het boerenbedrijf. De verbinding tussen artsenpraktijk en boerenbedrijf moet structureler. Ook mbo-opleidingen moeten hier beter op aansluiten. Met dit idee namen dierenartsen uit het samenwerkingsverband Cowcept contact op met Terra. Zij wilden samen een nieuwe leergang van 1 jaar (keuzedeel van 240 uur) ontwikkelen. Terra, de ondernemers en de Gebiedscoöperatie ondertekenden een overeenkomst voor samenwerking in de ontwikkeling en uitvoering van het nieuwe keuzeprogramma 'Paraveterinair Landbouwhuisdieren', met een focus op drie aspecten:

- praktische concepten voor de ondersteuning van de monitoring en advisering van melkveebedrijven,
- nieuwe (structurele) opleidingen en (losse) trainingen en concepten voor LLL / LLO,
- praktijkonderzoek om eigen of externe concepten en producten te kunnen testen.

De strategie van Terra

Bij de start van de samenwerking zag de toenmalige Terra-directeur in Groningen de meerwaarde van een dergelijke samenwerking duidelijk voor zich. Terra kon zich hierdoor op meerdere punten onderscheiden: de opleiding Paraveterinair had een streepje voor en de gediplomeerden van deze opleiding eveneens. Bovendien kon Terra met deze positionering van de opleiding laten zien dat de school toegevoegde waarde kon leveren aan de regio. Deze strategie werd intern echter niet overgedragen op managementniveau. Ook de docenten binnen het team waren maar gedeeltelijk op de hoogte.

De huidige stand

Na de succesvolle pilot is in eerste instantie geen vervolg aan de samenwerking gegeven. Maar nadat omdat studenten zich speciaal vanwege dit keuzedeel bij Terra hadden ingeschreven (en niet bij Nordwin), wordt er nu opnieuw contact gezocht met de dierenartsen om naar mogelijkheden voor verdere samenwerking te zoeken.

Het ideale plaatje

In een ideale situatie vinden er leerbijeenkomsten plaats tussen studenten en docenten van Terra en Hanzehogeschool en externen in de praktijk. Deze ontmoetingen vallen onder de paraplu van het onderwijs. De betrokken deelnemers vormen een lerende community van veeboeren, experts, dierenartsen, studenten en docenten. Zij komen bij elkaar voor uitwisseling, kenniscreatie, en als het kan ook van innovatie. Op die manier hebben alle betrokken partijen er iets aan. Iedereen leert met elkaar en van elkaar. LLO wordt dan een vanzelfsprekend onderdeel van de dagelijkse praktijk en deelnemers houden hun kennis op peil, beter dan met een cursus af en toe.

Smart Farming

De pilot

Smart Farming is een pilot van 6 onderwijsenheden in het voorjaar van 2016, gericht op kennisoverdracht over precisielandbouw door een innovatief loonbedrijf – in de praktijk van de ondernemer. De leerlingen, de docent en de betrokken ondernemers waren na afloop enthousiast over de testloop. De combinatie van kennis en praktijk werd als nuttig en leerzaam ervaren. Ook de toenmalige directeur van Terra toonde zich positief over deze combinatie van theoretische en praktische kennis in een innovatief vakgebied.

Maar er waren ook obstakels. De interne en externe communicatie bij Terra verliep stroef en de verantwoordelijken leken (nog) niet echt te willen investeren in kennisvernieuwing. Dit heeft ingrijpende gevolgen bij een vakgebied met snelle ontwikkelingen. Een school alleen kan zulke ontwikkelingen niet bijhouden. Daardoor wordt het onderwijs minder interessant en minder relevant. Tijdens de pilot ontstonden ook discussies over de kosten, terwijl dit concept in principe juist geld kan opleveren.

De voortzetting

Na de eerste doorloop was de wil om het keuzedeel Precisielandbouw voort te zetten bij de betrokken ondernemers en docenten duidelijk aanwezig. Maar volgens hen zouden dan wel enkele afspraken moeten worden gemaakt en nagekomen, bijvoorbeeld rond de volgende punten:

- Een visiedocument waarin alle partijen duidelijk hun ambities en streefdoelen formuleren
- Duidelijke financiële afspraken: wie betaalt wat en hoeveel mag het mag kosten?
- Een goed netwerk binnen Terra
- Goede communicatie vanuit Terra
- Serieuze betrokkenheid bij en beoordeling van de lesstof door Terra
- Meer betrokken ondernemers in het gebied
- Een faciliterende partij die vroegtijdig ingrijpt wanneer afspraken niet worden nagekomen (dit zou via een gebiedscoöperatie kunnen worden gerealiseerd)

De stand van nu

Vervolgens werden er echter geen concrete plannen gemaakt om deze samenwerking voort te zetten. Wel is er een afspraak gemaakt tussen Terra Next, het loonbedrijf en een (coöperatief!) agrarisch uitzendbureau om te gaan samenwerken in postinitieel onderwijs. Het uitzendbureau zorgt voor kandidaten voor nascholing die door het volgen van deeltijdopleidingen een diploma kunnen ontvangen. Deze oplossing lijkt niet optimaal omdat Terra zelf niet betrokken is. Ook voor de Gebiedscoöperatie lijkt dit niet de best denkbare uitkomst. De coöperatie staat nu buiten de gemaakte afspraak terwijl ze in het voortraject veel in de voorbereiding heeft geïnvesteerd.

Dit traject is potentieel een prachtige kans voor een exemplarische LLO-community. Met de volgende stappen kan deze potentie werkelijkheid worden:

- Koppel een initieel keuzedeel van Terra MBO aan de geplande BBL-opleiding van Terra. (Als Terra de kans niet benut, kan een andere aoc het idee overnemen)
- Laat de keuze voor de kandidaten niet aan het uitzendbureau over, maar pak als Gebiedscoöperatie de kans om handen en voeten te geven aan 'Workcept', de door de Gebiedscoöperatie ontwikkelde inclusieve arbeidspool van en voor de regio.
- Schakel met het hbo en bouw hieromheen een regionale en innoverende community van professionals.

Samen in het groen

Aan de zuidkant van de stad Groningen liggen de wijken Helpman en de Wijert. Met name in de Wijert blijft de sociaal-economische ontwikkeling achter bij het stedelijk gemiddelde. Terra wilde hier iets aan doen. De Groninger vestiging ligt zelf ook in deze wijk en Terra wilde als 'buren' gaan samenwerken met de inwoners, ondernemers en de gemeente. In 2014 nam de school het initiatief om samen met deze partijen een buurtsamenwerking op te zetten.

De nieuwe samenwerkingsorganisatie vormt zich in een open proces waaraan deelnemers uit steeds bredere kringen hun eigen inbreng kunnen geven. Terra richtte in samenwerking met ondernemers, burgers uit de wijk en de gemeente een innovatiewerkplaats in, bedoeld als buitenschool en broedplaats van creativiteit en activiteit en een ontmoetingsplaats voor bewoners, studenten, ondernemers, instellingen en scholen. Iedereen kan aansluiten¹.

Wijkagenda

De betrokken partijen werkten samen aan de voorbereiding van een wijkagenda: een samenhangend geheel aan programma's en projecten. In november 2017 werd in de Innovatiewerkplaats een stemweek georganiseerd waarmee de wijkagenda haar beslag kreeg. De thema's en icoonprojecten die in werkgroepen waren voorbereid, werden besproken en de wijkbewoners konden een klap op de agenda geven: welke onderwerpen en welke projecten pakken we in het eerste jaar samen aan? Boven aan de lijst zetten de inwoners het onderwerp 'mooie groene leefomgeving'. Naast meerdere andere onderwerpen was er ook een duidelijke vraag naar nieuwe werkgelegenheid.

¹ Het lectoraat Duurzaam Coöperatief Ondernemen publiceerde in 2017 in de publicatieserie 'Monitor' de tweede uitgave uit deze reeks, waarin het onderzoek naar de resultaten en ontwikkelingen over deze buurtsamenwerking werden gepresenteerd. U kunt de monitor downloaden via <https://research.hanze.nl/en/organisations/sustainable-cooperative-entrepreneurship/publications/>

Nieuw bedrijf voor nieuwe opleiding

Waarom niet beide onderwerpen samen aanpakken? In de Innovatiewerkplaats werd een plan uitgewerkt. Het kwam erop neer dat drie grote hoveniers samen een hoveniersbedrijf oprichtten: SWO Groen BV.

In de zomer van 2018 startten zij met de Innovatiewerkplaats, de Gebiedscoöperatie, Terra Next en de gemeente een wervingsselectie voor mensen uit de wijk met belangstelling voor een hoveniersopleiding.

Aan de wijkagenda werd dus een nieuw werk- en leertraject met een nieuw bedrijf gekoppeld. De eerste doorloop is in september gestart, met een gemengde deelnemersgroep van mannen en vrouwen tussen de 27 en 61 jaar. Zij krijgen een mbo-opleiding Hovenier, op maat in de wijk en voor de wijk, op entreeniveau of niveau 2. Na afronding van de opleiding hebben zij niet alleen hun diploma maar ook een baan bij één van de deelnemende hoveniers.

Toegevoegde waarde

Dit is een mooi voorbeeld om te laten zien hoe met slim gebruik van beschikbare kennis en middelen toegevoegde waarde kan worden gecreëerd. De hoveniers verzorgen met de cursisten het groenonderhoud in de wijk, dragen hun praktijkkennis over en maken tijdens de opleiding alvast kennis met hun toekomstige medewerkers. De gemeente investeert haar budget voor participatiebanen in het traject en haalt mensen uit de werkloosheid. De cursisten halen een diploma, dragen bij aan mooie groenvoorzieningen in de wijk en krijgen regulier werk. De inwoners van de wijk kunnen meedoen of suggesties geven voor groenwerkzaamheden.

Terra Next als opleider voor volwassenenonderwijs

De start van de buurtsamenwerking en de Innovatiewerkplaats in de wijk was oorspronkelijk het idee van Terra. Hun locatie in Groningen bevindt zich in deze wijk en zij wilden met hun docenten en studenten deel gaan uitmaken van de wijk. Maar hoewel er veel tijd en aandacht in het proces is gestoken en studenten een deel van hun opdrachten in de wijk uitvoeren, is er nog steeds geen structurele samenwerking tot stand gekomen. Het hier beschreven traject zou nog aanzienlijk verbeterd kunnen worden als ook Terra met haar initiële opleiding zou aanhaken. De leerlingen leren in de authentieke leeromgeving van de wijk, maken kennis met actuele werkprocessen, en werken binnen de setting van een wijkagenda. Docenten voegen eigen kennis toe en krijgen nieuwe kennis terug. Hier ligt een kans die Terra zich niet zou moeten laten ontgaan.

Uitgebreidere beschrijving

'Cowcept' (Vernieuwende aanpak voor dierenwelzijn en -gezondheid)

Start voorbereiding tweede helft 2015, ondertekening samenwerking december 2015, eerste doorloop na de zomer in het studiejaar 2016/2017.

Voorgeschiedenis

In het kader van Regioleren bestond al langere tijd een samenwerking tussen Terra en J. Lievaart. Lievaart is eigenaar van 'Cowcept', een bedrijf dat in 2015 is ontstaan om een nieuwe aanpak voor diergezondheid (melkveebedrijven) om te kunnen zetten naar praktische concepten. Daarvoor worden dierenartsen en paraveterinairs gekoppeld aan expertise in diergezondheid, organisatie, onderwijs en onderzoek. Sinds 2016 is er een structurele samenwerking met een groot modern melkveebedrijf om concepten direct te kunnen testen.

Docent M. Bosman en een groep studenten van de mbo-opleiding Paraveterinair gingen samen met Lievaart werken in dierenartspraktijk Stad en Ommeland in Slochteren. Het ging om kalveropfok, waar in de gangbare praktijk de dierenarts meestal pas geroepen wordt als het kalf bijna verdrongen is. Er moest één complicerende factor overwonnen worden: Terra zou financieel moeten bijdragen voor materiaal en begeleiding van studenten, want dierenartsen stopten er meer tijd in dan ze zonder meer vrij konden maken.

Gerichte samenwerking

Het project verliep naar tevredenheid en een half jaar later was er opnieuw contact met Lievaart, nu specifiek gericht op een nieuw concept onder de naam 'Cowcept'. Aanleiding: minder mensen kiezen voor het vak van dierenarts, en het werk zelf verandert. Het moet duurzamer, met minder antibiotica en een focus op preventief in plaats van curatief. Daarvoor is meer informatie nodig vanuit het boerenbedrijf. De verbinding tussen artspraktijk en boerenbedrijf moet structureler. Ook mbo-opleidingen moeten hier beter op aansluiten. Lievaart bood Terra aan om samen een nieuwe leergang van 1 jaar (keuzedeel van 240 uur) te ontwikkelen, te bekostigen uit het RIF-programma (zie meer hierover in de paragraaf Regionale netwerk- en communityvorming).

Betrokkenheid van de Gebiedscoöperatie Westerkwartier

In eerste instantie volgde de betrokkenheid direct uit het feit dat de Gebiedscoöperatie trekker was van het RIF-programma 'Collectief leren en werken in de regio'. Maar al snel bleek dat de Gebiedscoöperatie de samenwerking zou kunnen versterken. Daarom werd er in december 2015 een samenwerkingsovereenkomst ondertekend tussen de

Gebiedscoöperatie, de ondernemers van 'Cowcept' en Terra. Hun gemeenschappelijke doel was de inrichting van het nieuwe keuzeprogramma 'Paraveterinair Landbouwhuisdieren', met een focus op drie aspecten:

1. praktische concepten voor de ondersteuning van de monitoring en advisering van melkveebedrijven,
2. nieuwe (structurele) opleidingen en (losse) trainingen en concepten voor LLL / LLO,
3. praktijkonderzoek om eigen of externe concepten en producten te kunnen testen.

Terra had in die tijd te kampen met veel personele wisselingen en kortstondige interim-directievoerders. Deze situatie belemmerde een strategie bepaling en een doorgaande operationalisering in taken en acties. Binnen Terra was er geen goede communicatie op dit punt, maar in wezen geldt dit ook voor het lidmaatschap van Terra aan de Gebiedscoöperatie en de coöperatieve aanpak in zijn geheel.

Eerste praktijkdoorloop

De inhoudelijke aspecten van het keuzedeel waren al voor de ondertekening uitgewerkt. De volgende stap was de eerste praktijkdoorloop. Maar de docenten kregen van de toenmalige interim-directie niet voldoende ruimte om hieraan mee te werken. Dit liep op tot het punt waarop Lievaart aangaf dat hij ook met een ander AOC kon gaan samenwerken. Daarna kwam een eerste doorloop tot stand, als onderdeel van een stage, deels op de boerderij, deels op school en deels op het lab, met betrokkenheid van twee docenten. De inhoud was erop afgestemd dat studenten na dit onderdeel voldoende kennis van zaken hebben om zelfstandig gegevens op te halen, monsters te nemen, ervoor te zorgen dat deze geanalyseerd worden en een behandel- of preventief plan te maken. Een dusdanig opgeleide mbo-paraveterinair kan in de praktijk een waardevolle rol spelen. Zij/hij wordt de schakel tussen praktijk en boer, waardoor vroege herkenning kan plaatsvinden en boeren eerder en beter advies kunnen krijgen.

Er werd gewerkt met bedrijven waar de betrokken dierenartsen vaak kwamen en waar rekening werd gehouden met de lerende positie van de studenten. Daarnaast was er samenwerking met een laboratorium. Het werk in het lab was niet helemaal nieuw voor de leerlingen. Dit is sowieso onderdeel van de opleiding, maar dan altijd in verband met gezelschapsdieren.

De strategie van Terra

Bij de start van de samenwerking zag de toenmalige Terra-directeur in Groningen de meerwaarde van een dergelijke samenwerking duidelijk voor zich. Terra kon zich hierdoor op meerdere punten onderscheiden: de opleiding Paraveterinair had een streepje voor en de gediplomeerden van deze opleiding eveneens. Bovendien kon Terra met deze positionering van de opleiding laten zien dat zij toegevoegde waarde kon leveren aan de regio. De interne overdracht van deze strategie op managementniveau ontbrak echter en ook de docenten binnen het team waren maar gedeeltelijk op de hoogte.

De strategie van de Gebiedscoöperatie

De Gebiedscoöperatie ziet het als haar taak om nieuwe verbindingen te ondersteunen tussen partijen in het werkveld. De ideeën van Cowcept passen daar precies bij. Een groot deel van de stakeholders van de Gebiedscoöperatie zijn bovendien juist agrarische ondernemers, hoofdzakelijk melkveehouders – zij het indirect, want alleen de koepelorganisaties zijn lid van de Gebiedscoöperatie. Ook zij ondersteunden deze ontwikkeling. De Gebiedscoöperatie nam hier echter geen inhoudelijke positie in, alleen een ondersteunende. Er is niet veel over gepubliceerd en er zijn verder ook geen boeren geworven om deel te nemen aan de proef, want de dierenartsen wilden vooral met hun eigen klanten werken.

Regionale netwerk- en communityvorming

De proefdoorloop vond plaats onder de koepel van het 'RIF'-programma, dat als doel had om de nieuwe regionale coöperatie en de bijbehorende werkwijze beter in de opleidingen te integreren. De publiek-private samenwerking binnen de Gebiedscoöperatie diende als uitgangspunt en structurerend element. Het lijkt alsof de reikwijdte van dit programma nooit helemaal is doorgedrongen bij bestuur en management van Terra. Men zag het als een voortzetting van Regioleren, en daarmee als onderwijsconcept voor authentiek leren, waarin de studenten hun eigen stichting oprichten en vrij hun opdrachten kunnen kiezen. Eigenlijk zou het zo zijn dat studenten binnen de voorwaarden van de regionale agenda en in de scope van de regionale vraagstukken hun opdrachten gaan kiezen. De invulling van Regioleren is bij Terra echter ook nu nog vooral gericht op vraaggestuurd leren gecentreerd rond de leerling. (Zie hierover ook de informatie in de [bijlage](#).)

Er werd toen niet gedacht aan communityvorming met geïnteresseerde melkveehouders, dierenartsen en paraveterinairs. Dit was geen bewuste keuze maar kwam voort uit de visie van de dierenartsen die dit traject zagen als een aanvulling op de bestaande opleiding en vooral wilden gaan werken met de boeren in hun eigen klantenkring. In de latere planning heeft de Gebiedscoöperatie wel geprobeerd om financiering te verwerven voor netwerk- en communitybuilding, waarbij ook het onderwerp dierenwelzijn en -gezondheid aan de orde is gesteld. Hiervoor zijn diverse voorstellen ingediend, onder andere bij SNN, maar deze zijn allemaal afgewezen omdat ze te veel afweken van wat de subsidieverstrekkingen voor ogen hadden. Het organiseren van netwerken in de keten werd en wordt door subsidiegevers nog niet goed begrepen.

Voortzetting

Na de succesvolle pilot is er in eerste instantie geen vervolg aan gegeven. Maar nadat studenten zich speciaal vanwege dit keuzedeel bij Terra hadden ingeschreven (en niet bij Nordwin), wordt er nu opnieuw contact gezocht met de dierenartsen om naar mogelijkheden voor verdere samenwerking te zoeken.

Financiering

In het RIF-programma stond een bijdrage aan externe middelen voor de eerste doorloop gereserveerd. Voor de tweede doorloop zou de bekostiging door Terra worden opgebracht. Dat betekent dat Terra een externe expert zou moeten financieren. Terra heeft dit eenmalig voor haar rekening genomen. Om de financiering van externen structureel te maken is meer geld nodig dan voor inzet van eigen docenten. Maar het is beter om naast eigen docenten ook externen te betrekken. Juist de combinatie tussen beiden is gewenst, want ook eigen medewerkers krijgen op deze manier nieuwe kennis, een belangrijk onderdeel van LLO. In principe heeft een school voldoende middelen tot haar beschikking, maar ze zou delen uit het onderwijs- en scholingsbudget anders moeten labelen. In een vierjarige opleiding zou de school voor het vierde jaar een bedrag van circa 10.000 euro out of pocket moeten zien te reserveren. Wil je middelen inzetten voor innovatie, dan zijn er ook wegen om hiervoor mogelijkheden in de budgettering te vinden.

Het ideale plaatje

In een ideale situatie vinden er leerbijeenkomsten plaats tussen studenten en docenten van Terra met externen uit de praktijk, deels op school, maar zo veel mogelijk in de praktijk. De betrokken deelnemers vormen een lerende community van veeboeren, experts, dierenartsen, studenten en docenten. Zij komen bij elkaar in een community voor uitwisseling, kenniscreatie en als het kan ook van innovatie. Op die manier hebben alle betrokken partijen er iets aan. Iedereen leert met elkaar en van elkaar. LLO wordt dan een vanzelfsprekend onderdeel van de dagelijkse praktijk en de kennis blijft op peil, beter dan met een cursus af en toe.

Experiment 'Smart farming' (Precisielandbouw in de praktijk)

Pilot van zes sessies in het voorjaar 2016

Het experiment Smart Farming vond plaats in een minder geformaliseerde setting dan Cowcept. De Gebiedscoöperatie speelde hierin een grotere rol omdat het traject werd opgezet in samenwerking tussen de ondernemers (eigenaren van een loonbedrijf) en de Innovatiewerkplaats in Noordhorn.

Voor de pilot is een lessenreeks voorbereid waarin de leerlingen kennis maakten met de mogelijkheden van precisielandbouw, een overzicht konden krijgen van de gevraagde vaardigheden en zelf eerste vaardigheden konden oefenen. Achttien leerlingen hebben deelgenomen aan deze pilot. De leerlingen, de docent en de betrokken ondernemers waren na afloop enthousiast over de testloop. De combinatie van kennis en praktijk werd als nuttig en leerzaam ervaren. Ook de toenmalige directeur van Terra toonde zich positief over deze combinatie van theoretische en praktische kennis in een innovatief vakgebied. Voor studenten en docenten is dit een kans om de nieuwste technieken en ontwikkelingen in de praktijk te ervaren en toe te passen. De betrokken ondernemers kunnen het werkgebied en hun onderneming (en zichzelf als toekomstige werkgevers) aan de leerlingen voorstellen.

Waarnemingen van de docent-begeleiders

De leerstof sprak de leerlingen aan en de meesten van hen maakten grote vorderingen. Dit was vooral terug te zien tijdens de gesprekken die de leerlingen voerden met ondernemers uit de regio. De leerlingen konden zich de stof goed eigen maken en erover nadenken. Als je eenmaal weet waar je het over hebt kun je je anders opstellen in gesprekken met andere ondernemers. Hierdoor raken leerlingen beter voorbereid op het werk in een snel veranderend vakgebied. Beter dan via lessen die niet zo goed op de actualiteit kunnen inspelen. Neem als voorbeeld bodemleer. De techniek waarmee je metingen doorvoert en de conclusies die je hieruit trekt zijn volstrekt anders dan een paar jaar geleden. Als ondernemers met de nieuwste technieken werken, willen zij gemotiveerde en goed opgeleide mensen die hun kennis op peil gaan houden.

Knelpunten

De grootste obstakels voor een goede samenwerking tijdens de pilot lagen bij Terra. De interne en externe communicatie verliepen stroef en de verantwoordelijken leken (nog) niet echt te willen investeren in kennisvernieuwing. Dit was voor een groot deel te wijten aan een wisseling in de directievoering. Dit leidde tot een situatie waarin mensen weinig verantwoordelijkheid kunnen nemen. Je gaat er zelf niet over, maar je kunt ook niemand aanwijzen die er wel over gaat. Tevens ontstaat er een vacuüm in beleid, strategie, uitvoering en projectleiderschap. Er is geen lijn van het CvB naar regiodirecteuren en naar docenten. Andersom stroomt wat docenten met elkaar bedenken ook niet de andere kant op.

Dit is funest bij een vakgebied met snelle ontwikkelingen. Je kunt dit als school alleen niet bijhouden. Daardoor wordt het onderwijs minder interessant en minder relevant. De leerlingen vonden het zo interessant dat ze geen les wilden missen. Dit blijkt uit het verschil in verzuim bij de 'gewone' lessen en het aanwezigheidspercentage in de pilot. Ook voor de docenten is het goed om zich op deze manier te laten bijspijken.

Investerings

Tijdens de pilot ontstonden discussies over de kosten. Terra denkt in kosten per leerling. Maar die zijn in wezen gering, te meer als je bedenkt dat met dit nieuwe concept uiteindelijk juist winst te behalen valt. Bijvoorbeeld door samen met het loonbedrijf een lerende community op te zetten die werkt als een praktijkinstituut waaraan je ook een opleiding voor ondernemers koppelen. Terra kan hiervoor docenten en materiaal leveren, de ondernemer de expertise en de locatie. Daardoor kan de school meer BOL-leerlingen trekken, maar ook meer (BBL)cursisten en LLO-deelnemers uit de regio. Juist in een tijd van krimp zou je moeten investeren in kansrijke nieuwe initiatieven. Op zich is dit een uitgelezen kans om deskundigen aan het onderwijs te verbinden die met dure nieuwe machines en systemen werken. Als school alleen zou je je dit allemaal niet kunnen permitteren.

Maar uiteraard kosten de externe experts geld. Dit is ook bij de vorige casus aan de orde geweest. Waarom wilde of kon Terra de ondernemer niet betalen? Omdat de school nog steeds haar leerlingen in Slochteren akkers laat bewerken die ze in eigendom heeft, met loodsen en eigen trekkers. Hier leren ze gaten graven en weer dichtgooien, in plaats van kennis te nemen van de state of the art kennis van een vooraanstaand loonbedrijf. Zeker, studenten moeten ook routinematige handelingen leren, maar je kunt ook een slimme combinatie maken. Het komt erop neer goed te kiezen waar geld aan besteed wordt. Misschien zou je ook kunnen overwegen om niet in dure tractorsimulaties te investeren en in plaats daarvan met kennis van regionale ondernemers in authentieke situaties in de regio te gaan werken en leren.

Voortzetting

Na de eerste doorloop was de wil voor een voortzetting van het keuzedeel Precisielandbouw bij de betrokken ondernemers en docenten duidelijk aanwezig. Maar dan zouden er wel duidelijke afspraken moeten worden gemaakt, bijvoorbeeld rond de volgende punten:

- Een visiedocument waarin alle partijen duidelijke hun ambities en streefdoelen formuleren
- Duidelijke financiële afspraken over wie wat betaalt en hoeveel het mag kosten.
- Een goed netwerk binnen Terra
- Goede communicatie vanuit Terra
- Serieuze betrokkenheid bij en beoordeling van de lesstof door Terra
- Meer betrokkenheid van ondernemers in het gebied
- Een faciliterende partij die vroegtijdig ingrijpt wanneer afspraken niet worden nagekomen (Gebiedscoöperatie)

De stand van nu

Vervolgens werden er echter geen concrete plannen gemaakt om deze samenwerking voort te zetten. Wel is er een afspraak gemaakt tussen Terra Next, het loonbedrijf en een coöperatief agrarisch uitzendbureau om te gaan samenwerken in postinitieel onderwijs. Het uitzendbureau zorgt voor kandidaten voor nascholing die door het volgen van deeltijdopleidingen een diploma kunnen ontvangen. Deze oplossing lijkt niet helemaal optimaal omdat Terra zelf niet betrokken is (net zo min als de Gebiedscoöperatie die buiten deze afspraak staat terwijl ze in het voortraject veel in de uitwerking heeft geïnvesteerd en nu een provisie als hoogst haalbare beloning ziet). Onder een aantal voorwaarden zou je hier een exemplarische LLO – community van kunnen maken:

- Koppel een initieel keuzedeel van Terra MBO aan de geplande BBL-opleiding van Terra Next (Nordwin College kijkt hier al reikhalzend naar uit; als Terra de bal niet intrapt, neemt Nordwin hem over)
- Laat de keuze voor de kandidaten niet aan het uitzendbureau over, maar pak als Gebiedscoöperatie de kans om handen en voeten te geven aan 'Workcept', de door de Gebiedscoöperatie ontwikkelde inclusieve arbeidspool van en voor de regio.
- Bouw hieromheen een regionale en innoverende community van regionale professionals.

Experiment Samen in het groen (Nieuwe werk in de wijk en met de wijk)

Aan de zuidkant van de stad Groningen liggen de wijken Helpman en de Wijert. De sociaal-economische ontwikkeling blijft, gemeten aan het stedelijk gemiddelde, met name in de Wijert achter. Terra wilde hier iets aan doen. De Groninger vestiging ligt zelf ook in deze wijk, en Terra wilde als 'buren' gaan samenwerken met de inwoners, ondernemers en de gemeente. In 2014 nam de school het initiatief om samen met deze partijen een buurtsamenwerking op te zetten.

De nieuwe samenwerkingsorganisatie is zich aan het vormen in een open proces waaraan deelnemers uit steeds bredere kringen hun eigen inbreng kunnen geven. Terra richtte in samenwerking met ondernemers, burgers uit de wijk en de gemeente een innovatiewerkplaats in, bedoeld als buitenschool en broedplaats van creativiteit en activiteit en een ontmoetingsplaats voor bewoners, studenten, ondernemers, instellingen en scholen. Iedereen kan hierbij aansluiten.

Wijkagenda

De betrokken partijen werkten samen aan de voorbereiding van een wijkagenda: een samenhangend geheel aan programma's en projecten. In november 2017 werd in de Innovatiewerkplaats een stemweek georganiseerd waarmee de wijkagenda haar beslag kreeg. De thema's en icoonprojecten die in werkgroepen waren voorbereid, werden besproken en de wijkbewoners konden een klap op de agenda geven: welke onderwerpen en welke projecten pakken we in het eerste jaar samen aan? Boven aan de lijst zetten de inwoners het onderwerp 'mooie groene leefomgeving'. Naast meerdere andere onderwerpen was er ook een duidelijke vraag naar nieuwe werkgelegenheid.

Nieuw bedrijf voor nieuwe opleiding

Waarom niet beide onderwerpen samen aanpakken? In de Innovatiewerkplaats werd een plan uitgewerkt. Het kwam erop neer dat drie grote hoveniers samen een hoveniersbedrijf oprichtten: SWO Groen BV. In de zomer van 2018 startten zij met de Innovatiewerkplaats, de Gebiedscoöperatie, Terra Next en de gemeente een wervingsselectie voor mensen uit de wijk met belangstelling voor een hoveniersopleiding.

Aan de wijkagenda werd dus een nieuw werk- en leertraject met een nieuw bedrijf gekoppeld. De eerste doorloop is in september gestart, met een gemengde deelnemersgroep van mannen en vrouwen tussen de 27 en 61 jaar. Zij krijgen een mbo-opleiding Hovenier, op maat in de wijk en voor de wijk, op entreeniveau of niveau 2. Na afronding van de opleiding hebben zij niet alleen hun diploma maar ook een baan bij één van de deelnemende hoveniers.

Toegevoegde waarde

Dit is een mooi voorbeeld om te laten zien hoe met slim gebruik van beschikbare kennis en middelen toegevoegde waarde kan worden gecreëerd. De hoveniers verzorgen met de cursisten het groenonderhoud in de wijk, dragen hun praktijkkennis over en maken tijdens de opleiding alvast kennis met hun toekomstige medewerkers. De gemeente investeert haar budget voor participatiebanen in het traject en haalt mensen uit de werkloosheid. De cursisten halen een diploma, dragen bij aan mooie groenvoorzieningen in de wijk en krijgen regulier werk. De inwoners van de wijk kunnen meedoen of suggesties geven voor groenwerkzaamheden.

Terra Next als opleider voor volwassenenonderwijs

De start van de buurtsamenwerking en de Innovatiewerkplaats in de wijk was oorspronkelijk het idee van Terra. Hun locatie in Groningen bevindt zich in deze wijk en zij wilden met hun docenten en studenten deel gaan uitmaken van de wijk. Maar hoewel er veel tijd en aandacht in het proces is gestoken en studenten een deel van hun opdrachten in de wijk uitvoeren, is er nog steeds geen structurele samenwerking tot stand gekomen.

Het traject zoals hier beschreven zou nog aanzienlijk verbeterd kunnen worden als ook Terra met haar initiële opleiding zou aanhaken. De leerlingen leren in de authentieke leeromgeving van de wijk, maken kennis met actuele werkprocessen, en werken binnen de setting van een wijkagenda. Docenten voegen eigen kennis toe en krijgen nieuwe kennis terug. Hier ligt een kans die Terra zich niet zou moeten laten ontgaan. De pilot is nog maar net gestart. Voldoende mogelijkheden daarom om alsnog bij te sturen en van deze kans voor samenwerking te profiteren.